

La Teoria del Cabàs de la Ficció

Ursula K. Le Guin

1986

A les regions temperades i tropicals on sembla que els homínids van desenvolupar-se en éssers humans, el principal aliment de l'espècie eren vegetals. Del seixanta-cinc al vuitanta per cent del que els éssers humans menjaven en aquelles regions al paleolític, neolític i edats prehistòriques era recol·lectat; només a l'Àrtic extrem la carn era l'aliment principal. Els caçadors de mamuts ocupen espectacularment les parets de les cavernes i les nostres ments, però el que realment fèiem per mantenir-nos vius i nodrits era recollir llavors, arrels, brots, plançons, fulles, baies, fruits i grans, afegir-hi insectes i mol·luscs, i atrapant o caçant aus, peixos, rates, conills i altres petits animals sense ullals per augmentar les proteïnes. I ni tan sols n'hi teníem un treball molt ardu – molt menys ardu que camperols esclavitzats al tros d'algué altre un cop l'agricultura fou inventada, molt menys ardu que treballadors assalariats des que la civilització fou inventada. L'individu prehistòric mitjà podia viure bé amb una jornada d'unes quinze hores setmanals.

Quinze hores a la setmana per subsistir lliura molt de temps per fer altres coses. Tant temps que potser els culs inquiets que no tenien un nadó per avivar les seves vides, ni l'habilitat per cuinar o cantar, o gaires idees interessants en les que pensar, decidiren escapolar-se i caçar mamuts. Els caçadors avesats tornarien fent tentines amb un muntó de carn, un munt d'ivori, i una història. No era la carn el que tenia un impacte. Era la història.

És complicat explicar un conte apassionant sobre com vaig arrencar una llavor de civada de la seva closca, i llavors una altra, i llavors una altra, i llavors una altra, i llavors una altra, i llavors em vaig rascar les picades dels mosquits, i l'Ool va dir una cosa divertida, i vam anar al rierol a beure i vam observar els tritons una estona, i llavors vaig trobar una altra mata de civada... No, no és comparable, no pot competir amb com vaig clavar profunda la meva llança a l'enorme flanc pelut mentre l'Oob, empalat al gegant ullal, es retorcia bramant, i la sang brollà pertot en torrents carmesins, i en Boob fou trinxat quan el mamut li caigué a sobre en disparar-li la meva inerrable fletxa a través de l'ull al cervell.

Aquesta història no només té Acció, té un Heroi. Els Herois són poderosos. Abans que ens n'adonem els homes i dones del camp de civada i els seus infants i les habilitats de les artesanes i les idees de les pensadores i les cançons de les cantants en seran part seva, seran estrets al servei del relat de l'Heroi. Però no serà la història de tothom. Serà la d'ell.

Quan estava planificant el llibre que acabaria sent *Tres guinees*, la Virginia Woolf escriví una capçalera a la seva lliberta, «Glossari»; tenia pensat reinventar la llengua segons el seu nou pla, per poder explicar una història diferent. Una de les entrades d'aquest glossari és *heroisme*, definit com a «botulisme». I *heroi*, al diccionari de Woolf, és «ampolla». L'heroi com una ampolla, una severa revaluació. Ara jo proposo l'ampolla com un heroi.

No només l'ampolla de ginebra o vi, l'ampolla en l'accepció prèvia de contenidor en general, quelcom que conté quelcom.

Si no tens res per posar-ho a dins, l'aliment se t'escaparà – fins i tot quelcom tan poc combatiu i astut com la civada. Pots posar-ne tanta com puguis al teu estómac mentre la tens a mà, sent aquest el contenidor primari; però què farem demà al matí quan et lleves i fa fred i plou i no seria bo un petit grapat de civada per rosegar i donar a l'infant Oom perquè callés, però, com t'ho fas per dur més d'un estómac i un manat sencers a casa? Així que t'aixeques i vas al maleït terreny xop de civada sota la pluja, i no seria bo tenir quelcom on posar el nadó Oo Oo i que poguessis espigolar la civada amb ambdues mans? Una fulla una closca de carabassa una xarxa una bossa un fulard un sarró una ampolla un pot una caixa un contenidor. Un dipòsit. Un recipient.

El primer artefacte cultural fou probablement un recipient... Molts teòrics creuen que l'invent cultural més primigeni hauria sigut un contenidor per guardar els productes collits i alguna mena de fulard o xarxa portàtil.

Això diu Elizabeth Fisher a *Women's Creation* (McGraw-Hill, 1975). Però no, això no pot ser. On és aquella cosa fascinant, grossa, llarga i dura, un os, em sembla, amb què l'home simi colpejà a algué a la pel·lícula i aleshores, grunyí extasiat en haver comès el seu primer assassinat, i volà amunt cap al cel, on

rodolant es tornà una nau espacial infont el seu rumb cap al cosmos per fecundar-lo i produir al final de la pel·lícula un bufó fetus, un noi per descomptat, a la deriva per la Via Làctia sense (inauditament) cap mena d'úter o matriu? No ho sé. I tampoc m'importa. Jo no estic explicant aquesta història. L'he sentit, tothom ha sentit sobre els pals i les llances i les espases, les coses per colpejar clavar i estossinar, les coses llargues i dures, però no les hem sentit sobre les coses per posar coses a dins, el contenidor per quelcom contingut. Això és una nova història. És nou.

I al mateix temps antic. Abans – un cop hi penses, molt abans, de ben segur – de l'arma, una eina retardada, luxosa, supèrflua; més abans que els útils ganivet i destrat; tots seguits per les indispensables desbrossadora, trinxadora i excavadora – de què serveix cavar un munt de patates si no tens amb que dur les que no et pots menjar a casa – alhora o abans que l'eina que expulsa l'energia, vàrem fer l'eina que duu l'energia a casa. Té sentit per mi. Soc una defensora del que Fisher anomena la Teoria del Cabàs de l'evolució humana.

Aquesta teoria no només posa llum a grans àrees de penombra teòrica i evita grans àrees d'incongruències (habitades majoritàriament per tigris, llops i altres mamífers territorials); també m'aferra, personalment, a la cultura humana d'una forma com mai m'havia sentit aferrada abans. Així que la cultura era explicada que s'originava amb l'elaboració i ús d'objectes llargs i durs per colpir, esclafar, i matar, mai sentia que tenia, o volia, compartir-ne alguna part. («el que Freud confongué per manca de civilització seva, era manca de *lleialtat* a la civilització per part de les dones» observà Lillian Smith.) La societat, la civilització de la qual parlaven aquests teòrics, era evidentment seva; ells la posseïen, a ells els agradava; eren humans, completament humans, esclafant, colpejant, infont, matant. Aspirant a ser humana també, he buscat la prova de què ho era; però si això és el que es requereix, fer una arma i matar amb ella, aleshores certament era o extremadament defectuosa com a humana, o no pas humana.

D'acord, varen dir ells. El que ets és una dona. Segurament no pas humana, certament defectuosa. Ara calla mentre seguim narrant la Història de l'Ascensió de l'Home l'Heroi.

Continueu, digué, vagant cap a la civada silvestre, amb Oo Oo al fulard i l'infant Oom carregant el cabàs. Vosaltres continueu narrant com el mamut caigué sobre Boob i com Caïn caigué sobre Abel i com la bomba caigué sobre Nagasaki i l'esclafit ardent caigué sobre els vilatans i com els míssils cauran sobre l'Imperi del Mal, i tots els altres esglaons de l'Ascensió de l'Home.

Si és quelcom humà posar alguna cosa que vols, perquè és útil, comestible, o bella, dins d'un cabàs, o una bossa, o una làmina d'escorça o fulla, o un filat teixit dels teus propis cabells, o el que tinguis, i llavors dur-ho a casa amb tu, sent la llar un altra mena d'embolcall o cabàs, un contenidor de persones, i llavors ho treus i ho menges o comparteixes o ho guardes per l'hivern a un contenidor més ferm o ho reculls a la farmaciola o al santuari o al museu, l'indret sagrat, l'àrea que conté el que és sagrat, i l'endemà gairebé segur fas el mateix de nou – si fer això és humà, si això és el que cal, aleshores soc un ésser humà, tanmateix. Plena, lliure i gratament, per primer cop.

No, que sigui dit, un ésser humà pacífic i dòcil. Soc una dona envellida i enfadada, aixecant poderosament el meu cistell per defensar-me dels brètols. No obstant, jo no, i ningú més, es considera heroica per fer això. És sols una d'aquelles punyeteres tasques que has de fer per poder seguir recol·lectant civada i explicant històries.

És la història el que té un impacte. És la història el que m'ocultà la humanitat, el conte dels caçadors de mamuts tractava sobre esclafar, infondre, violar, matar, sobre l'Heroi. El genial i tòxic relat del Botulisme. El conte de l'assassí.

A vegades sembla que el conte està arribant al final. Per temor que no es narrin mai més històries, nosaltres, que som a la civada silvestre, entre el blat de moro alienígena, creiem que hauríem de començar a narrar-ne una altra, que potser la gent podrà seguir quan la vella hagi acabat. Potser. El problema és que ens hem deixat formar part del conte de l'assassí, i podríem veure'ns finalitzats juntament amb ell. Per tant, és amb una certa sensació d'urgència que busco la natura, motiu i mots de l'altre relat, el mai no explicat, el conte de la vida.

No ens és familiar, no sorgeix fàcilment, desconsideradament, dels llavis com sí ho fa el conte de l'assassí; però igualment, «mai no explicat» fou una exageració. Les persones han estat narrant el conte de la vida prolongadament, en tots els mots i menes. Mites de creació i transformació, historietes d'engalipadors, faules, rondalles, acudits, novel·les...

La novel·la és una forma d'història fonamentalment antiheroica. És clar que l'Heroi se n'ha apoderat sovint, amb la seva naturalesa imperial i l'impuls indomable d'apoderar-se de tot i governar mentre fa rígids decrets i lleis per controlar l'incontrolable impuls de matar-la. De manera que l'Heroi ha decretat a través dels seus portaveus els Legisladors, primer, que la forma adient de la narrativa és la de fletxa o llança, començant *aquí* i fent directe cap *allà* i ZAS!, encertant en el blanc (que cau mort); segon, que el pes central de la narrativa, incloent-hi la novel·la, és el conflicte; i tercer, que el relat no és bo si ell no hi apareix.

Difereixo amb tot això. M'atreviria a dir que la forma natural, pròpia, adient de la novel·la seria la d'un sarró, un cabàs. Un llibre guarda paraules. Les paraules guarden coses. Sustenten significats. Una novel·la és una farmaciola, guardant coses en una relació particular, poderosa, entre elles i amb nosaltres.

Una relació entre elements de la novel·la podria esdevenir el conflicte, però la reducció de narrativa a conflicte és absurda. (He llegit un manual de com escriure que deia «Un relat ha de ser vist com una batalla», i seguia amb estratègia, atacs, victòria, etc.) Conflicte, competició, angoixa, lluita, etc., la narrativa entesa com un cabàs/ventre/caixa/llar/farmaciola pot veure's com a elements necessaris d'un tot que per ell mateix no pot ser representat com a conflicte o harmonia, ja que el seu propòsit no és ni el desenllaç ni l'aturada, sinó el procés continu.

Al capdavant, és clar que l'Heroi no es veu bé dins d'aquest cabàs. Ell necessita un escenari o un pedestal o una cúspide. El posen a un cabàs i sembla un conill, una patata.

Per això m'agraden les novel·les: en lloc d'herois contenen persones.

Així que, quan vaig acabar escrivint novel·les de ciència-ficció, vaig arribar arrossegant aquest pesat sarró de coses, el meu cabàs ple de dèbils i sapastres, i petites engrunes de coses més menudes que llavors de mostassa, i xarxes teixides curosament que en ser minuciosament descosides es descobreixen que contenen una pedreta blava, un cronòmetre impertorbable que diu l'hora d'un altre món, i el crani d'un ratolí; ple de començaments sense fins, d'iniciacions, de pèrdues, de transformacions i traduccions, moltes més gràcies que conflictes, molts menys triomfs que paranys i delusions; ple de naus espacials que s'encallen, missions que fan fallida, i gent que no entén. Vaig dir que era complicat explicar un conte apassionant sobre com vam arrencar una llavor de civada de la seva closca, no vaig dir que fora impossible. Qui digué que escriure una novel·la fos fàcil?

Si la ciència-ficció és la mitologia de la tecnologia moderna, aleshores el seu mite és tràgic. «Tecnologia», o «ciència moderna» (fent servir els mots que són usats generalment, en un ús simplificat sense aclarir, per les ciències «dures» i l'alta tecnologia establerta mitjançant el creixement econòmic continu), són missions heroiques, Hercúlies, Prometeiques, concebudes com un triomf, i, en conseqüència i conclusió, com a tragèdies. La ficció que encarna aquest mite serà, i ha sigut, triomfant (L'Home conquereix la terra, l'espai, els àliens, la mort, el futur, etc.) i tràgica (apocalipsi, holocaust, adés o ara).

Si, en canvi, algú eludeix el mode lineal, progressiu (i assassí), en fletxa del Temps d'allò Tecno-Heroic, i redefineix la tecnologia i ciència com a cabassos culturals primaris en lloc d'armes de subjugació, resulta que la ciència-ficció es pot veure com un camp molt menys rígid i estret, ni necessàriament Prometeic ni apocalíptic, i, de fet, un gènere més aviat realista i menys mitològic.

És un realisme estrany, però és una realitat estranya.

La ciència-ficció entesa acuradament, com tota ficció seriosa, tanmateix divertida, és una manera de retratar el que realment està passant, com les persones s'estan sentint, com s'identifiquen amb tota la resta en aquest vast muntó, aquest ventre de l'univers, aquest úter de coses que seran i sepulcre de coses que foren, aquesta història sense fi. En ella, com a tota ficció, encara hi ha espai lliure per incloure, fins i tot, l'Home allà on correspon, al seu indret en l'estratègia dels fets; hi ha temps lliure per collir un feix de civada silvestre i sembrar-ne també, i per cantar a l'infant Oom, i per sentir la broma de l'Ool,

i observar els tritons, i la història encara no ha acabat. Encara hi ha llavors per recol·lectar, i espai al cabàs de les estrelles.

La Biblioteca Anarquista (català)

Ursula K. Le Guin
La Teoria del Cabàs de la Ficció
1986

Recuperat el setembre de 2026 des de Internet Archive
Publicat originalment a: Le Guin, U. K. (1988) *The Carrier Bag Theory of Fiction* a Du Pont, D.
(Ed.), «Women on Vision» St. Martin's Press. Nova York. Traducció realitzada el setembre de 2026
per Martí

www.labibliotecaanarquista.cat